

hitelpolitika követelményeihez, ha mindent elkövet a hitelezési biztonság fokozásának érdekében. A megvitatott ítélettel ellentétes felfogás érvényesülése aligha tenne jó szolgálatot etekintetben.

Dr. Sárkány Lajos.

ÜGYVÉDSÉG. — JOGÉLET.

Dr. Finkey Ferenc megnyitó beszéde.')

Mélyen tisztelt Bizottság!

Az egységes bírói és ügyvédi vizsgáló bizottság feladata az idevonatkozólag fennálló törvények és rendeletek szigorú megtartása és az azokban foglalt rendelkezések pontos alkalmazása. Az 1913. évi LIII. t.-c. és az ennek végrehajtása tárgyában kibocsátott miniszteri rendeletek oly szabatosan és részletesen előírják a mi bizottságunk működésének körét és szabályait, hogy voltaképpen a bizottság és az én működésem is csak arra szorítkozhatik, hogy ezeknek a törvényes szabályoknak szigorú megtartása felett örködjünk.

Ezzel legkevésbé sem akárom lekicsinyelni a mi munkánk és az én állásom jelentőségét, csak azt kívánom ezzel jelezni, hogy a mi feladatunk és az a jogkör, amire nekünk szabad kezünk van, voltaképpen csak a *módszer*, ahogyan a vizsgára bocsátást és a jelöltek vizsgájának felvételét, a censeaálást és a vizsga eredményének elbírálását teljesítjük. De erre nézve is alaposan meg van törve és kitaposva az út, amelyen járnunk lehet és kell. Különösen, ami az én szerepemet illeti, etekintetben az előttem működő két elődöm, Vargha Ferenc és Degré Miklós Öccellenciáik oly határozott és biztos utat mutatnak nekem, hogy az ő nyomdokaikon járva s a bizottsági tagok bizalommal kért és remélt támogatása mellett talán sikerülni fog a reám váró különleges feladataim megoldása.

Az egységes bírói és ügyvédi vizsga vezetésének is megvannak a maga tradíciói. Én magam is már 24 év óta közvetlen eszleleteim alapján ismerem a szabály gyanánt követett módszert. A vizsgára bocsátás kérdéseiben az eddigelé felmerült vitás kérdéseket az ötös és hetes tanácsok gyakorlata megnyugtatóan megoldotta. A netalán újabban felmerülő vitás eseteket is remélhetőleg meg tudjuk oldani az említett két tanács tapasztalt bölcsességével.

Az egyetlen, még mindig kemény diónak tekinthető probléma s úgy a jelöltek, mint a közérdek szempontjából legfontosabb kérdés, amire nézve szükségesnek látom a magam egyéni felfogását pár egyszerű szóval jelezni, illetőleg az elnöki minőségemben érvényesíteni szándékolt elgondolásomat röviden

*) A bírói és ügyvédi vizsgálóbizottságnak 1938. február 4.-én tartott teljes ülésén.

elmondani, ez a vizsga felvételének, a *jelöltek kikérdezésének a módszere* és a vizsga eredmény feletti döntés, a vizsgát tevő jelöltek feleleteinek értékelése. Ez az, amire nézve valóban elvi álláspontot kell elfoglalnunk s amire nézve a bizottság m. t. tagjainak talán eltérő felfogását közös nevezőre szeretném összehozni.

Az egységes bírói és ügyvédi vizsga a gyakorlati életpályára lépő fiatalabb jogásztársainknak a legutolsó s egyben a legmagasabb jogi képesítést nyújtó vizsgájuk. Az itt nyert diplomát tekintik a fennálló törvények és rendeletek a legnagyobb jogi képesítést igazoló minősítő oklevélnek, melynek birtoka megnyitja a fiatal jogászember előtt a bírói, az ügyvédi, a közjegyzői, a legmagasabb közigazgatási állások elnyerésének kapuit. A mi bizottságunk döntése tehát afelett, hogy egy, a jogi tanulmányait és a joggyakorlat éveit is elvégzett fiatal embert odabocsátunk-e az említett magas állásokra pályázók közé, kétségtelenül igen nagy súlyú és felelősségteljes határozat, mely a jogi oktatás, a jogásznevelés és a szociális kérdések, a főiskolát végzett fiatalok szelekciójának nagy problémájába torkolódik bele.

A *bírói és ügyvédi oklevél* kiadása elsősorban *jogi oktatási*, illetőleg *jogásznevelésügyi kérdés*, hiszen nekünk is a vizsgázó fiatal jogászok jogi ismereteit, a fennálló törvényekben és más jogszabályokban, a bírói gyakorlat körében való tájékozottságukat, a törvények és más jogszabályok alkalmazására való képességüket, jogászai ítélőképességüket kell elbírálnunk és csak olyan jelöltet szabad az állami és társadalmi élet legfontosabb jogi pozícióinak elfoglalására képesítenünk, akire nézve bizonyosságot szereztünk afelől, hogy a törvényekben való biztos jártasságával, a bírói gyakorlat ismeretével és jogászai eljárásával hasznára lesz embertársainak és az egész társadalomnak és az államnak. Vagyis negatív kifejezve: a törvényekben és a bírói gyakorlatban járatlan, a jogszabályok helyes értelmezésére és alkalmazására képtelen, tehetségtelen embert nem szabad az állam és a társadalom nyakára bocsátanunk, mert az ilyen egyén csak ártalmára, kárára lesz az igazságszolgáltatásnak és a jogkereső közönségnek.

Ez a szigorúnak látszó, de azt hiszem igazságos és szükséges megjegyzésem jelzi a vizsgai eredmény feletti döntésünk szociális jelentőségét is és elénk állítja mai társadalmi életünk egyik leg súlyosabb kérdését, a *főiskolát végzett ifjúságunk selectiójának* sysifusi problémáját is.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1936. év decemberében nagyszabású országos értekezletet tartott az immár elkerülhetetlennek tekintett egyetemi reformok megbeszélése végett. A legilletékesebb szakemberek, egyetemi tanárok, bírák, ügyvédek, miniszterek, miniszteriális hivatalnokok nyilatkoztak ennek a nagy *nemzetnevelési problémának a lehető legtökéletesebb megoldása* felől. Az azóta három vaskos kötetben megjelent felszólalások tömegéből ezuttal csak azt emelem ki, hogy a jogi szakot érintő

felszólalások egyértelemmel sürgetik a jogi pályák mai túlzusfolttságának lecsapolása érdekében már az egyetemre lépni kívánó, érettségi vizsgát tett ifjaknak a lehető legszigorúbb megrostálását, a *kiméletlen selectiót*, már az egyetemek kapuinál. Az én szilárd meggyőződéseim is az, hogy ez az egyetlen út és mód, amellyel a mai egyetemi bajokon és a jogi pályák, különösen az ügyvédi pálya túlzusfolttságán valamennyire segíthetünk.

A mi bizottságunkat ennek a közismert túlzusfolttségnek a növelésében kétségtelenül szintén nagy felelősség terheli, ha a legutolsó jogi vizsgán tehetségtelen és a gyakorlati jogi pályákra alkalmatlan fiatalembereket keresztülbocsátunk. Viszont csökkenti a mi felelősségünket annak az elgondolása, hogy a bírói és ügyvédi vizsga, mint legeslegutolsó jogi vizsga már nem a megfelelő alkalom a radikális selectióra.

Amilyen könnyű és egyszerű a mi bizottságunk döntése egy-egy kiváló tehetségű és kitünő készűtségű jelölt szép feleleteinek elbírálásánál, — amikor csak a kitüntetéses vagy dicséretes minősítés felett kell eszmét cserélnünk, — amilyen könnyű és szintén egyszerű a tehetséges, de kellően el nem készűlt vagy a kevésbé tehetséges, de vasszorgalmu jelölt vizsgája feletti döntés; az előbbinek a megbuktatása, utóbbinak az átengedése, — éppen oly nehéz és kellemetlen dilemma elé állít bennünket a tehetségtelen és a tananyaggal megbirkózni, azt megemésztetni képtelen jelölt külsőleg is kínosan lefolyó vizsgája. Bármennyire méltánylandó emberiességi tekintetek szólnak ilyenkor a jelölt mellett, a helyes megoldás mégis csak az elbuktatás, a vizsga el nem fogadása lehet, akárhányadszor kísérli meg a jelölt a javítást, vagy a teljes vizsga ismétlését.

Bármilyen kellemetlen érzést kelt bennünk, ha egy 30—35 éves vagy talán még idősebb fiatal embert végleg visszavetnünk a választott pályájáról, a ránk ruházott megbízatás az állam és a társadalom érdeke, tehát a jól felfogott közérdek azt parancsolja, hogy *ehhez a szigorú elvi állásponthoz* ragaszkodjunk és ha az előző vizsgabizottságok elmulasztották, mi teljesítsük a keserű selectiót s a nem odavaló embert térítsük vissza attól a magas és felelősségteljes pályáról, amelynek a helyes betöltésére képtelennek ítéljük.

Méltóztassanak megbocsátani, hogy ezt az elvi felfogásmat ily nyíltan és erőteljesen kimondottam és amelyre nézve kérem a bizottság m. t. tagjait, hogy ilyen kritikus esetek feletti döntésnél ezt a szigorúbb felfogást is mindig fontolóra venni méltóztassanak.

Viszont éppen ilyen nyíltsággal és határozottsággal akarom kiemelni, hogy amikor nem ilyen teljes tudatlanság és tehetségtelenség vagy teljes készűletlenség esete áll előttünk — és eddigi tapasztalataim alapján örömmel állítom, hogy ezek csak kivételes esetek — de amikor azt állapítjuk meg, hogy a jelölt tisztességesen elkészűlt és megűti a jőközepes mértéket, az átlagos színvonalat, ilyen esetekben részemről a *méltányosság és a megértés embere vagyok*. Épen mint régi tanár ember, bátor va-

gyok a bizottság m. t. tagjainak figyelmébe ajánlani azt a több évtizedes tapasztalataim alapján leszűrődött meggyőződésemet, hogy igazságtalanság a vizsgázó fiatalembertől *annyi tudást, annyi tapasztalatot*, a jogszabályok alkalmazásában *annyi rutint* és készséget követelni, mint amennyi a 4 censorban megvan.

Eltelkintve attól, hogy — hasonlóan a bíró előtt álló vádlotthoz — a vizsgázó mindig nehezebb helyzetben van, mint a kérdező és a vizsga kellemetlen esélyei bizonyosfokú nyugtalan-ságot és izgalmat tartanak ébren a legtöbb jelölt lelkében — mondom ettől eltekintve is nem szabad elfelejtenünk, hogy a jelölt ha 4, avagy ennél is több évet töltött is már joggyakorlaton, még mindig nem rendelkezhetik annyi élettapasztalattal, még nem tanult annyit a maga kárán, mint a négy censor mindegyike. Nem tartom azért méltányosnak, olyan kérdéseket feltenni a jelölthöz, amire nézve még a kir. Kúrián is viták és ingadozások fordulnak elő. Még kevésbbé tartom megengedhetőnek, hogy a kir. Kúria előtt épen jogegységi döntés alatt álló, vagy csak épen az előző napokban eldöntött kérdést forszirozzunk a jelölttől. Helyesen, ezeket is feltehetjük a kiválóan tehet-séges és jól készült jelölthöz, de az erre adott feleletet nem szabad azzal a szigorú mértékkel mérlegelni, mint azt, amikor a jelölt egy már rég érvényben lévő döntvényt nem, ismer, vagy a bírói gyakorlatban kitaposott irányt, elvi álláspontot tévesen íté meg.

A vizsga eredménye feletti döntésnél tehát igen is lehet és szükséges is a méltányosságot érvényesíteni és pedig oly érte-lemben is, hogy ha egy-két kérdést talán nem is tud megfejtteni a jelölt, vagy tévesen old meg, de a feleletek többsége azt igazolja, hogy általában otthonos a jogszabályokban, a bírói gyakorlatban és a jogalkalmazásban, akkor emiatt az egy-két hiba miatt ne utasítsuk vissza a vizsgáját. Épen ez okból ajánlatos, hogy a jelölthöz az illető vizsgatárgyi szakcsoport köréből *minél több, minden fontosabb részből* egy-két kérdést intézzünk és ne időzzünk hosszasan egy kérdéssnél, ami helyénvaló az egyetemi szigorlatoknál, de nem a gyakorlati szakvizsga természetéhez illő. Az illető szakcsoport *alapelveit* igenis szükséges kérdezni, mert ezek biztos ismerete elengedhetetlen a gyakorlat emberére is, de azok tudományos kifejtésével, részletes boncolgatásával itt nem tölthetjük az időt.

A kérdezési időre nézve álláspontom az, hogy a végrehaj-tási rendeletben a megosztott vizsga egy-egy részére előírt egy órát, tehát egy szakcsoportra egy félórát okvetlenül ki kell tartanunk. Viszont ennél tovább kérdezni felesleges. Egy félóra alatt egy szakcsoport tárgyaira nézve, — ha az említett módon minden főrészből tettünk kérdéseket s egy-két gyakorlati jog- esetet is adtunk fel, hogy a jelölt jogalkalmazási képessége felől is tájékozódjunk. — feltétlenül tisztában lehetünk a jelölt ké- szültségével, észjárásával, képességével, így ennél tovább fag- gatni a jelöltet már csak az ő iránta való kiméletből sem helyes, de meg a censorok munkabeosztását is respektálnunk kell.

Figyeimükbe ajánlom továbbá a censor uraknak azt is, hogy a rendelet értelmében a jelöltnek magának kell előadnia az *írásbeli feladatát* és annak megoldását. Ennek megvan a helyes értelme és jelentősége, hogy a jelölt belejőjjön a beszédbe és bemutassa előadási készségét a bizottság előtt. Nem helyes azért, mikor egyes censor urak túlteszik magukat ezen a szabályon vagy pedig maguk mondják el, hogy mi volt az írásbeli tétel és hogy oldotta meg a jelölt a feladványát. A rendeletnek ezt a rendelkezését szeretném minden esetben pontosan megtartani.

Az *írásbeli dolgozatokra* az eddigi tapasztalataim szerint a censor urak jórésze nem szokott nagyobb súlyt fektetni. Kétségtelen, hogy a mi vizsga rendszerünk érzésben lényegesen eltér az Angliában divatos rendszertől, ahol a főszínyt az írásbeli feladványok minél helyesebb megfejtésére fektetik. Sőt az ú. n. *versenyvizsgáknál* a censorok nem is tudják, ki készítette a csupán sorszámokkal megjelölt dolgozatot, így tisztán az írásbeli dolgozat értéke dönt a jelölt vizsgájának eredménye és a jelöltek rangsorozása tekintetében. De azt hiszem nálunk is helyes lenne, ha a *maínál szigorúbban kezelnők* az írásbeli dolgozatokat és teljesen gyarló írásbeli dolgozat esetén csak kitünő szóbeli feleletek alapján adnók meg a képesítést. Félreértések elkerülése végett kijelentem, hogy sok censor úrnál tapasztaltam ezt a helyes eljárást, t. i. az írásbeli dolgozat szigorúbb megbirálását.

Bocsánatot kérek, hogy ilyen aprólékos megjegyzésekkel fárasztottam a bizottság türelmét. De arra való tekintettel, hogy bizottságunk kibővítésével több olyan kartársunkat üdvözölhetjük körünkben, akik még nem működtek a mi vizsgáló bizottságunkban, szükségesnek véltem eljárásunk módszere felől őket egy és más tekintetben tájékoztatni. De a bizottság régebbi tagjai is, akik vizsgáztatási rendszerünket és módszerünket jól ismerik, — talán nem veszik rossz néven, hogy őket a magam elgondolásai, az elnöki működésem vezérelve felől a harmónikus összeműködés érdekében tájékoztatni igyekeztem. Természetesen készséggel elfogadom és kérem is a kritikát az általam elmondottakra, hiszen a teljes ülésünknek épen az a célja, hogy tapasztalatainkat kicseréljük és a leghelyesebb módszert közös megbeszéléssel kiőröljük. Az elnöki jelentéseim kapcsán azért bizalommal kérem, hogy méltóztassanak fesztelenül előadni megjegyzéseiket, óhajaikat, vagy indítványait. De az év folyamán is bármikor kérem szíves tanácsaikat, amelyeket mindig legnagyobb készséggel és köszönettel fogok megszívlelni és a lehetőségig követni.

Még egyszer legmelegebben üdvözölve a bizottság összes megjelent elnökhelyetteseit és tagjait s nagybecsű támogatásukat kérve, ez évi alakuló teljesülésünket ezennel megnyitottnak nyilvánítom.